

som Lomonosov kæden, Marvin ryggen og Mindeleyev ryggen m. v. Selv om ikke alle de sidste opdagelser har nået at komme med (redaktionen af værket er afsluttet i begyndelsen af 1957), så rummer det bathymetriske kort overordentlig megen ny viden, som ikke tidligere har været tilgængelig. Hertil kommer så en lang række kort over tidevandsforhold, isforhold, havvandets saltholdighed, den marine geologi og forskellige havpattedyrs forekomst og vandringsveje m. v.

Observationerne fra de drivende isøer har man kun delvis nået at få med i kortene, hvorfor en del af kortene næsten kun rummer data fra farvandet omkring Grønland og over til Novaja Zemlja. En bibliografisk liste på 124 numre, væsentlig nyere russisk og amerikansk litteratur, udgør et nyttigt supplement.

For et så omfattende samleværk, vil det naturligtvis altid være vanskeligt at afgøre, hvor der er data nok til at tegne kortene, og hvor man ikke kan gøre det. Gennemgående synes valget af signaturer og kurver at være gjort med stor dygtighed og med en meget nøgtern vurdering af forholdene. Der er derfor også yderst få fejl i kortene. Ofte angiver et lille bikort i hjørnet af det store kort, hvor pålidelige oplysningerne er i de forskellige områder på kortet.

En række specialkort angiver den gennemsnitlige issituation hver måned, og for sommertiden endda for kun 14 dage ad gangen. Kortene er uden tvivl de bedste iskort, som endnu er publiceret, og de er meget detaljerede, rummende bl. a. resultaterne af de amerikanske isrekognosceringsflyvninger m. v. I en række kort sammenlignes isforholdene i 1955 med forholdene i 1956. Til korrektion for en eventuel senere udgave kan dog nævnes, at i oversigtskortene for isforholdene er de nordgrønlandske fjorde alle opgivet som totalt isdækkede hele året; dette er ikke rigtigt, tværtimod er flere af dem helt åbne og isfrie i august.

Det må håbes, at værket vil komme igen i en ny udgave, når materialet fra det internationale geofysiske år og de senere års undersøgelser er bearbejdet; det er et værdifuldt atlas.

Børge Fristrup.

L. P. Kirwan: The White Road — A Survey of Polar Expedition. Hollis & Carter. London 1959. 14,5 × 22,5 cm. 374 sider. 30 sh.

I en eminent velskrevet bog har direktøren for Royal Geographical Society, L. P. Kirwan, givet os polarforskningens historie omfattende både Arktis og Antarktis, lige fra Pytheas og op til de sidste års indsats i polarområderne. Hovedvægten ligger, som naturligt er, på perioden fra de store opdagelser i slutningen af 18. årh. og op til perioden lige før 1ste verdenskrig, hvor både nordpolen og sydpolen var nået. Kun rent summarisk på 16 sider af den næsten 400 sider tykke bog, er behandlet tiden efter 2den verdenskrig.

Med adgang til arkiverne både i Royal Geographical Society og i Scott Polar Research Institute har Kirwan haft særlig mulighed for at belyse baggrunden for de store britiske ekspeditioner. I modsætning til så mange andre bøger om arktiske opdagelser har Kirwan i særlig grad lagt vægten på baggrunden for ekspeditionerne, hvad bevæggrunden var — økonomisk — national — private ambitioner o. s. v., og han har derfor i højere grad

skrevet en polarforskningens saga end historien om polarekspeditionernes teknik og deres geografiske opdagelser. Det er en spændende læsning, og forfatteren er behagelig nøgtern i sin vurdering af de forskellige ekspeditioner og deres ledere, selv i sager som f. eks. Amundsen – Scott rivaliseringen, hvor en englænder ikke kan undgå at være følelsesmæssigt involveret.

Bogen er illustreret med en række gengivelser fra Cooks, Bellinghousens, Ross' og Scotts ekspeditioner o. s. v., men særlig de første kommer teknisk set langt fra på højde med originalerne.

Børge Fristrup.

Ejnar Mikkelsen: Svundne tider i Østgrønland. Fra stenalder til atomalder. Gyldendal 1960. 238 sider. 17 × 24 cm. Kr. 24,75.

En festlig bog fra J. E. C. Rasmussens smukke forsidebillede med konebådsexpeditionen på vej til Angmagssalik 1883, til den stadig oplagte kaptajns polemiske indlæg om spiritusordningen i Østgrønland på bogens sidste sider. Undervejs har vi hørt om Ejnar Mikkelsens oplevelser fra 1933, da han som embedsmand er om bord på »Gertrud Rask« på vej til Østgrønland, og til han efter opholdet i Amerika under krigen igen er tilbage i sit elskede Østgrønland. Stadig lige oplagt fortæller han om mærkelige mennesker han har mødt på sine rejser i Grønland, og han giver sin vurdering af udviklingen, for som han selv skriver, så er han i dag den eneste nulevende mand, der har truffet vore dages østgrønlanderes stamfædre, ureskimoerne, og som tilmed har haft den oplevelse og lykke nu og da gennem et langt liv at kunne følge deres færd, og til slut blive betroet at lede dem det sidste stykke af vejen mod målet.

Ejnar Mikkelsen er langt fra altid enig med den officielle grønlandspolitik (dette ville også stemme dårligt med kaptajnens temperament), og læser man hans bog, kan man vel ikke lade være at spekulere over, om denne lille primitive stamme af eskimoer er blevet lykkeligere end før, men ét er sikkert, befolkningen er sundere og talrigere end før, og takket være folk som Ejnar Mikkelsen blev de reddet for civilisationen og overlevede, hvad enten dette så skal tages som et gode eller ikke.

Børge Fristrup.

Gerhard Aymans: Caithness. Wandlungen der Wirtschaftsstruktur und der Wirtschaftslandschaft in den nordöstlichen schottischen Hochlanden.

Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der Philosophischen Fakultät der Rheinischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Bonn. Bonn 1961. 275 sider, 32 illustrationer.

Caithness er begunstiget fremfor størstedelen af Skotland ved sin relativt ringe højde, den kalkrige jordbund og regnlæ, og har derfor fra præhistorisk tid haft større befolkningstæthed. Dertil kommer, at Caithness lå uden for det område, hvor Kelterne kunne vinde indflydelse efter vikingevældets sammenbrud, og derfor forblev denne halvø det eneste område af det skotske højland, der aldrig blev organiseret på stammeretsligt grundlag.